

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN YETERLİKLERİ BAĞLAMINDA İLAHİYAT FAKÜLTELERİ VE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SİSTEMİNİ YENİDEN YAPILANDIRMA*

Halit EV¹

ÖZ

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ağırlıklı istihdam alanlarını oluşturan öğretmenlik ve din adamlığı adı altındaki farklı görevlere uygun becerilerin hepsini birden kazanmış olarak mezun olmalarını beklemek çok doğru bir yaklaşım olarak görünmemektedir. Günümüzde öğretmenlerin ihtiyaçların gerektirdiği nitelikleri kazanmış profesyoneller olarak yetiştirilmesi meselesi eskiye göre çok daha önemli hâle gelmiştir. Bir başka deyişle çağımızın ihtiyaçlarına uygun bir öğretmen yetiştirme sisteminin nasıl oluşturulacağı önem arz etmektedir ve bu durum aynı zamanda İlahiyat Fakültelerindeki düzenlemeleri yakından ilgilendirmektedir. Öğretmen yetiştirme sistemi, eğitim sisteminin dayandığı esaslar ve eğitimdeki gelişmişlik düzeyi kadar, toplumların ekonomik, kültürel, siyasal, sosyal yapıları ve çağdaş gelişmelerden de etkilenir ve sürekli değişiklik gösterir. Değişen bir sistem içerisinde, öğretmenlerin rol ve sorumlulukları, işlevleri de değişir ve yeniden belirlenir.

Bu amaçla makalede; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi öğretmenlerinin öğrenme-öğretme yeterlikleri, ilgili araştırmalardan hareketle ele alınmıştır. Bu yeterlikler günümüz dünyasında, genelde öğretmen, özelden de bu alanın öğretmenlerinin yeterliği kavramından ne anlaşıldığı veya anlaşılması gerektiği bağlamında tartışılmıştır. Sonuç kısmında bu yeterliklerin nasıl kazandırılacağı ile ilgili olarak ilahiyat fakültelerinin ve genel öğretmen yetiştirme sisteminin yapılandırılması konusu ele alınmış, veriler doğrultusunda gerekli olduğu düşünülen değişiklik ve öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmeni, Öğretmen Yeterlikleri, Öğretmen Yetiştirme.*

---

* Bu makale yazarın, 2008 yılında Goethe Enstitüsü ve İstanbul Bilgi Üniversitesi İşbirliği ile İstanbul'da Uluslararası olarak gerçekleştirilen **Seküler Toplumlarda ve Laik Devletlerde Din Dersi Sempozyumunda** sunulan "Türk Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Yeterlikleri" isimli bildirisi ile 2013 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin düzenlediği **Küreselleşme Sürecinde Din Eğitimi Uluslararası Sempozyumunda** sunulan "Örgün ve Yaygın Din Eğitiminin Bütünlüğü İçerisinde İlahiyat Fakülteleri" isimli bildirileri esas alınarak geliştirilmiştir.

¹ Prof. Dr., Celal Bayar Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, D.K.A.B. Öğretmenliği A.B.D., halitev@gmail.com.

RESTRUCTURING THE FACULTIES OF THEOLOGY AND TEACHER EDUCATION SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE CAPACITY OF RELIGIOUS CULTURE AND ETHICS COURSE TEACHERS

ABSTRACT

It is not considered as a very realistic approach to expect the students of the Faculty of Theology to graduate with all the necessary skills that meet the requirements of various occupations that are the dominant fields of employment after religious education such as teaching and serving as an official in the Directorate of Religious Affairs. The issue of training teachers as professionals equipped with necessary qualifications is far more important today than in the past. In other words, it is essential how we constitute the efficient teacher training system for the needs of the contemporary world; this topic is also very closely connected to the regulations in Faculties of Theology. Teacher training methods are affected by the societies' economical, cultural, political and social structures and contemporary developments as well as the principles that build up the education system and the level of development; it also changes and evolves constantly. In a system that changes continually, the role and responsibilities of teachers change as well, and are re-determined.

For this purpose, Religious Culture and Ethics Course teachers' capacity of learning and teaching is being analyzed in this article with the help of relevant studies. This capacity is being discussed within the context of what is and should be understood, today, from the concept of teacher, in general, and from "the capacity of teachers of this field" in particular. In the conclusion, the configuration of faculties of theology and general teacher training methods in terms of providing these capacities is being addressed and the amendments and recommendations that are considered necessary in line with these data are being proposed.

Keywords: *Teacher of Religious Culture and Ethics Course, Teacher Proficiency, Teacher Education.*

Giriş

Farklı isimler altında kendilerinden beklenen görevleri yerine getirirken yüksek din öğretimi kurumlarının programlarında bazı değişikliklerle birlikte yapılanmayı ilgilendiren bir takım düzenlemeler de sıkça yaşanmıştır. Cumhuriyet döneminde bir süre (1933-1949) yüksek din öğretimi yapacak bir kurum bulunmazken bundan daha uzun bir zaman diliminde (1959-1982) birbirinin alternatifi gibi hareket eden, zaman zaman zihniyet farklılıklarına da işaret edilen, hatta birbirleri hakkında pek de iyi şeyler dile getirmeyen iki-üç kurumun (İlahiyat Fakültesi-YİE-İslami İlimler Fakültesi) aynı işi yaptığı görülebilmektedir. Bu esnada söz konusu kurumlarda uygulamada pek karşılığı olmayan farklı bölüm oluşturma denemeleri de gerçekleştirilmiştir. Tam da çok başlılığın sona erdiği, tek programla ve aynı isimle "İlahiyat Fakültesi" olarak hizmet vermeye başlanmış (1982) ve yeni bir yapılanma

oluşturulmuş iken, fakülteler akademik bölümlerinin yanında birden fiili olarak öğrencisi olan iki bölümlü hale gelmiştir (1998). Her ne kadar bunlar resmiyette program olarak isimlendirilse de uygulamada her ikisi de bölüm muamelesi görmüş, fakat lisansta hiçbir zaman bölüm başkanı olmamıştır. 2006 yılına gelindiğinde İlköğretim DKAB Öğretmenliği Eğitim Fakültelerine aktarılmış, çok geçmeden, tekrar geri alınmış (2012), ardından öğrenci alımı durdurulmuş; fakat ilahiyat fakültesinde ilk iki yıl okuyan istekli öğrencilerin son iki yılı bu bölümde okumalarına imkân verilmiştir.

Çok kısa bir şekilde özetlenmeye çalışılan bu değişiklikler adeta bilgi çağı ve teknolojinin hızına uygun bir şekilde gerçekleşmiştir. Bu adımların hangi bilimsel gerekçelerinin bulunduğu ise tartışmalıdır ve bu sebeptendir ki, sonuçları hep beklenenden farklı gelişmiştir.

Yukarıda sözü edilen yapılanmalardan hangisinin daha uygun olduğunu tartışmak yerine çağın ihtiyaçlarına uygun becerilerin geliştirilmesine rehberlik edecek profesyonellerin nasıl yetiştirilebileceğine odaklanarak bunu yüksek din öğretiminin ilişkili olduğu istihdam alanları ve genel öğretmen yetiştirme sistemini gözden kaçırmadan başarmaya çalışmak daha doğru olacaktır. Çünkü bu konuda atılacak adımlar ilk-orta ve lise düzeyindeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri, seçimlik din eğitimi dersleri, İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri ile birlikte cami, Kur'an Kursu gibi din hizmetlerinin yanı sıra Diyanet İşleri Başkanlığının yürüttüğü birçok faaliyeti de yakından ilgilendirmektedir.

Bu amaçla makalede; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi öğretmenlerinin öğrenme-öğretme yeterlikleri, konuyla ilgili araştırmalardan hareketle günümüz dünyasında, genelde öğretmen, özelde de bu alanın öğretmenlerinin yeterliği kavramından ne anlaşıldığı veya anlaşılması gerektiği bağlamında değerlendirilecektir. Sonuç kısmında bu yeterliklerin nasıl kazandırılacağı ilahiyat fakültelerinin ve genel öğretmen yetiştirme sisteminin yapılandırılmasıyla ilişkilendirilerek gerekli olduğu düşünülen değişiklik ve önerilere yer verilecektir.

1. Öğretmen Yeterlikleri

Okulun belirlenen amaçlara bağlı olarak etkili bir şekilde verimli olabilmesi, öncelikle öğretmen ve yöneticilerin sistemin amaç ve değerlerini benimseme derecesine bağlıdır (Celep, 2000: 1). Ayrıca öğretmenin fiziksel, zihinsel ve psikolojik özellikleri, ihtiyaçları, yeterlikleri ve bunların yansımaları da okulun amaçlarına ulaşmayı çeşitli derecelerde etkilemektedir (Başar, 1995: 8). Kısacası, programın başarısı onu uygulayanların başarısıyla doğru orantılıdır.

Yapılan bazı araştırmalarda öğrenci başarısında okullar arası farklılıkların daha çok öğretmen davranışlarıyla, onların öğretime

daha çok zaman ayırması ve daha fazla akademik etkinlikte bulunmasıyla ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan sahip olduğu yeterlik duygusunun öğretmenin davranışlarını etkilediği, onun sınıf içi davranış, öğrenci başarısı, bireysel ve örgütsel değişme ile güçlü ilişkilerinin olduğu, öğrencilere yönelik beklentilerinin onlarla ilişkilerine etki yaptığı belirlenmiştir (Celep, 2000: 11; 68-72).

Öğretmen yeterliğinden söz edildiğinde genel olarak “öğretmenlik mesleğinin gereklerini yerine getirebilme gücü” anlaşılır. Öğretmenlik, okullarda gerçekleştirilen programların uygulanması, bir başka deyişle öğrencilerin beklenen bir takım nitelikleri kazanabilmeleri, bazı bilgi ve becerilere sahip olabilmeleri ve bunları içselleştirerek günlük hayatlarına aktarabilmeleri bakımından önemli bir meslektir. Günümüzde bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere paralel olarak okulların amaçları, daha doğrusu öğrencilerde oluşması beklenen nitelikler oldukça değişmiştir. Artık günümüz insanından bağımsız öğrenme, problem çözme, iletişim becerileri, empati, zor anlarda isabetli kararlar alıp bunları uygulayabilme, yaratıcı düşünme, işbirliğine yatkın olma, kendi kendini yönetebilme, eleştirel düşünme vb. nitelik ve becerilere sahip olarak okullarından mezun olmaları beklenmektedir. Kürsü hâkimiyetine, söze, anlatıma ve ezbere dayalı, öğrencinin genelde izleyici konumunda olduğu tek yönlü geleneksel öğretme yaklaşımının yerine karşılıklı etkileşimin yoğun olduğu, öğrencinin aktif bir rol alarak kendisinin öğrendiği bir anlayış yerleştirilmeye çalışılmaktadır (Parladır, 2005: 35; HÜTF, 2001: 5). Kısacası bugün, davranışçılığın öğrenme için yaptığı “davranışta değişiklik” şeklindeki tanımından oldukça farklı bir noktada bulunmaktayız. Bu durum öğretmenlerden beklentileri etkilemiş ve rollerin değişmesini zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk onların söz konusu bilgi ve becerilerin kazanılmasında, öğrenme ortamlarının oluşturulmasında taşıdıkları sorumluluğun bir sonucudur.

Elbette ortaya çıkan gelişmelerden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin etkilenmemeleri mümkün değildir. Onların genel öğretmenlik mesleğinin gereklerini yerine getirmenin yanı sıra insanın değer dünyasını derinden etkileyen bir alanla ilgileniyor olmaları sorumluluklarını daha da artırmaktadır. Diğer taraftan, DKAB dersi hakkındaki tartışmaların bir kısmının, bu dersin öğretmenlerinin yanlış ve eksik uygulamalarıyla ilgili olduğu da belirtilmelidir.

Ülkemizde çağdaş program anlayışlarına paralel olarak okul programlarında yer alan derslerin öğretim programları yapılandırıcı öğrenme anlayışına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmiş ve bu çalışmalar büyük ölçüde tamamlanmıştır. Buna

bağlı olarak da Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri bu çalışmalar ışığında tekrar ele alınmış ve altı *ana yeterlik* alanı, bu yeterliklere ilişkin 31 *alt yeterlik* ve 221 *performans göstergesi* belirlenmiştir (Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, 2006).² Bu çalışmanın devamı olarak İlköğretim DKAB dersi öğretmenlerinin yeterlikleri bu dersin öğretim programında yer alan öğrenci kazanımları da dikkate alınarak belirlenmiştir. Neticede bu alan için *öğretimi planlama, düzenleme ve değerlendirme* yeterlik alanı ile *mesleki gelişimi sağlama* şeklindeki iki yeterlik alanıyla birlikte bu alana özgü din olgusu, inanç, ibadet, *ahlak ve değerler* başlığı altındaki toplam *altı yeterlik alanı*, bunlarla ilgili *alt yeterlikler* ve bu yeterliklerin gerçekleşebileceği *üç farklı düzey* belirlenmiştir (Özel Alan Yeterlikleri, 2008).

DKAB dersi öğretmenlerinin hangi nitelikleri taşımaları gerektiğinin belirlenebilmesi için, yapılandırmacı anlayış çerçevesinde geliştirildiği ifade edilen bu dersin öğretim programı önemli bir yol gösterici olarak düşünülebilir. Çünkü öğretim programında temel yaklaşım olarak, bu derslerin sadece bilgi verme aracı olmaktan çıkarılarak aynı zamanda bilgi edinme yolları ve aklını kullanma kabiliyetini geliştiren bir süreç olarak kullanılması önerilmektedir. Bir başka deyişle öğrencilerin din hakkında doğru bilgiler edinirken kendilerine sunulan alternatifleri incelemelerini sağlayacak bir bakış açısı kazanma konusunda bilinçlenmeleri din öğretiminin önemli bir amacı haline getirilmiştir. Programın diliyle ifade edilecek olursa; öğrenciler körü körüne uygulayıcı olmamalı, aksine kendilerine sunulan bilginin hangi amaçla, kim için, nasıl bir dünyada kullanılabileceğini sorgulayabilecek biçimde yetiştirilmeli, özellikle inanç ve hayat konusundaki tercihlerini özgür bir şekilde yapmalarına yardımcı olacak ortam oluşturulmalı, öğrencinin varlıklar içerisindeki konumunu belirlemesine katkıda bulunulmalıdır. Sağlıklı bir din ve ahlâk öğretimiyle öğrencilerin Millî Eğitimin Genel Amaçlarında yer alan millî, ahlâkî, insanî ve kültürel değerleri benimsemeleri; beden, zihin, ahlâk, ruh ve duyu bakımından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmeleri hedeflenmelidir. Bu amaçlar çerçevesinde farklı aile ortamları ve farklı kültürel kaynaklardan gelen öğrencilerin, yaşayan dinin mezhepler üstü bir yaklaşımla öğretimi sayesinde belirtilen kazanımları elde etmeleri beklenmektedir. Böylece ders, bir taraftan kültürümüzün İslâm dinine ait geleneklerini öğretirken diğer taraftan

² Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin yeterlikleri konusundaki bir değerlendirme için bakınız: Hacer ÂŞIK EV, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) Öğretmeninin Nitelik ve Mesleki Yeterlikleri, İlköğretim Online, Mayıs 2011, Cilt 10, Sayı 2, 523-538.

öğrencileri diğer insanlar, kültürler ve dinlerle birlikte yaşamaya teşvik edecektir. Bunun başarılması için ise hem dersin öğretim programının geliştirilmesinde, hem ders kitaplarının yazımında, hem de öğrencilerle sınıfta iletişime geçerken insana, düşünceye, hürriyete, ahlâkî olana ve kültürel mirasa saygılı olmayı esas alan bir anlayışın benimsenmesi önerilmektedir (İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2006).

DKAB dersi öğretmenlerinin genel ve özel alanla ilgili yeterlikleri bu çerçevede düşünüldüğünde; sözü edilenlerin ne kadar başarılı olduğu ya da bu yeterliklere onların ne kadar sahip oldukları sorusu akla gelmektedir. Bu soruya, ilgili araştırmalardan yola çıkarak bazı cevaplar bulmak mümkündür, fakat bundan daha önemlisi, bu yeterliklerin DKAB dersi öğretmenlerinde nasıl oluşturulabileceği sorusunun cevaplandırılmasıdır.

2. Yapılan Bazı Araştırmalara Göre DKAB Dersi Öğretmenlerinin Yeterlikleri

Konuyla ilgili araştırmaların daha çok öğretmen merkezli bir yaklaşım içerisinde ve davranışçı öğrenme-öğretme anlayışına sahip DKAB dersi öğretmenlerinin taşıması gereken nitelikler konusunda yeterli olup olmadıklarını belirlemeye dönük olduğunu ve bu konuda neler yapılması gerektiğini belirlemeye çalıştıklarını söylemek mümkündür. Çünkü söz konusu edilen ve öne çıkarılan yeterlikler daha çok “öğretme” faaliyetinin ne kadar başarılı olduğunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Hâlbuki bugün öğrenenin merkezde olduğu bir anlayış gelişmiştir ve geliştirilmesi gereken öğrenci nitelikleri daha önce işaret edildiği gibi farklılaşmıştır. Bununla birlikte -diğer ders öğretmenleri için de söz konusu olan- bu durumun yavaş yavaş değişmekte olduğunu da belirtmek gerekir. Nitekim yapılan araştırmaların isimleri de bu konuda nasıl bir sürecin yaşandığı hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. İlk başlarda yapılan araştırmalar bu derslerin öğretmenlerinin pedagojik yeterlikleri şeklinde isimlendirilirken zamanla farklılaşmış, din öğretiminde bilgisayar destekli eğitimi, farklı yöntemleri ve çalışma yapılarının kullanımını konu alan araştırmalar şekline dönüşmüştür. Bunun bir sonraki adımının yukarıda DKAB dersi öğretim programında sözü edilen yeterlik ve yaklaşımların araştırılmasına dönüşeceği muhakkaktır. Nitekim son yıllarda bu yönde yapılmış çalışmaların sayısının giderek arttığı gözlenmektedir.

Konuyla ilgili yapılan araştırmaların bazılarında göre; DKAB dersi öğretmenleri geleneksel eğitime-öğretme yeterlikleri bakımından, yani öğretim sürecinde kendi özel alanlarına ilişkin bilgi, beceri ve tutumları öğrencilerine “öğretme” veya bunun için ortam oluşturma, fırsatlar yaratma konusunda oldukça başarılıdır. Bununla beraber daha çok anlatım ve soru-cevap yöntemini başarılı bir

şekilde kullandıkları, genellikle kitaba bağlı ders işledikleri, kitabın dışında yardımcı kaynak kullananların sayısının çok fazla olmadığı da belirtilmelidir. Bunun dışında kalan ve öğrencilerin bağımsız öğrenmelerine, birbirleriyle etkileşme girerek öğrenmelerine imkân tanıyan yöntemleri pek dikkate almadıkları anlaşılıyor. Farklı yöntemleri kullanan, derslerde sesli ve görüntülü araç-gereçlerden, çalışma yapraklarından ve bilgisayardan yararlananların oranı ise oldukça düşüktür.³

Bu bulgular ışığında DKAB dersi öğretmenlerinin -yukarıda da işaret edildiği gibi- “öğretme” işini başarabilmek için çaba sarf ettiklerini, bu konuda yeterli olduklarını söyleyebiliriz. Genel öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi çalışmasında da araştırmaya katılan diğer öğretmenler gibi, DKAB dersi öğretmenlerinin de büyük çoğunluğu kendilerini tüm yeterlik alanlarında “yeterli” ve “oldukça yeterli” olarak değerlendirmişlerdir. Gözlem ve görüşme sonuçlarına göre yapılan değerlendirmede ise bu kadar yüksek olmasa da öğretmenler orta ve ortanın üstünde yeterli bulunmuştur (Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, 2006).

Araştırmaların bazılarındaki bulgulara göre farklı yöntemleri, farklı materyalleri kullanma, sesli ve görüntülü araçlardan yararlanma ve bilgisayar destekli din öğretimi konusunda olumlu tutum geliştirme ve bunları kullanma eğiliminde olanların daha çok genç ve özellikle İlahiyat Fakültelerinin İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümünden mezun olan DKAB öğretmenleri olduğu dikkat çekicidir.

³ Konuyla ilgili bazı çalışmalar: M. Şevki Aydın, Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonu ve Yeterlikleri, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 1992; Hüseyin Peker, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metot Sorunu”, “Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, İBAV Yayınları, ss. 259-266, Kayseri 1998; Mevlüt Kaya, “Eğitimde Program Geliştirme Sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının Geliştirilmesi İhtiyacı”, “Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, İBAV Yayınları, ss. 227-258, Kayseri 1998; Şuayıp Özdemir, “Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Durumu”, “Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, İBAV Yayınları, ss. 177-178, Kayseri 1998; M. Zeki Aydın, İlköğretim İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programındaki Ahlaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi, MEB EARGED, Sivas 1998; Halit EV, “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yöntemler Konusundaki Yeterlikleri İle İlgili Öğretmen Adaylarının Görüşleri”, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı-I, ss. 95-118 Yayına Hazırlayan: Z. Şeyma Arslan, DEM Yayınları, İstanbul 2004; Yakup EKİCİ, Afyonkarahisar İlinde Görev Yapan Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Tutumları Ve Bu Tutumları Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, AÜ SBE, Ankara 2007; Göksel Korkmaz, İlköğretim İkinci Kademe Görev Yapan Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Çalışma Yapraklarını Kullanma Durumları, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2007.

Bu durum bir önceki başlığın son cümlesinde sözü edilen sorunun cevaplanması için önemli bir başlangıç oluşturmaktadır. Bundan sonraki satırlar aynı zamanda, geliştirilen önerilerin gerekçeleri olarak da değerlendirilebilir.

3. DKAB Öğretmenleri Gereken Yeterlikleri Nasıl Kazanacaklardır?

Bu soru, bir taraftan öğretmen adaylarının hizmet öncesi nasıl bir programla ve hangi öğrenme ortamında yetiştirilmesi hem de ilahiyat fakültelerinin öğretmen yetiştirme sistemini de dikkate alarak nasıl yapılandırılması gerektiği ile ilgilidir.

3.1. Program ve Öğrenme Ortamları

Girişte de belirtildiği üzere DKAB öğretmenlerinin, en azından Cumhuriyet döneminde, Ankara İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüleriyle daha sonra İslâmî Bilimler Fakültesinin açılmasıyla genel öğretmen yetiştirme politikaları doğrultusunda yetiştirilmeye çalışıldığını söyleyebiliriz. Fakat uzun zaman öğretmenlik meslek bilgi ve becerisini kazandıracak derslerin bu kurumların programlarında yer almadığını da belirtmeliyiz. Gelişmeler doğrultusunda yetmişli yıllardan itibaren bu tür dersler programa alınmış, tüm yüksek din öğretimi kurumlarının üniversite çatısı altında İlahiyat Fakültesi olarak birleştirilmesiyle 21 kredilik bu derslerin alınması zorunlu hale getirilmiş, önceleri yaklaşık bir ay, daha sonra bir yarıyıl olmak üzere öğretmenlik uygulamalarının yapılması sağlanmıştır. Fakat bu süre içerisinde mezunlarının farklı alanlarda istihdam edilebilmesi, belki daha da önemlisi “bilen öğretir” anlayışı nedeniyle bu kurumların bir öğretmen yetiştiren kurum gibi çalıştığını söylemek güçtür. Nihayet 1998-1999 öğretim yılından itibaren yine genel öğretmen yetiştirme politikaları doğrultusunda İlahiyat Fakültelerinde açılan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgi Öğretmenliği Bölümleri bu alanın nitelikli elemanlarının yetiştirilmesi için önemli bir adım olmuştur. Bunun yanı sıra öğretmenlik meslek bilgisi dersleri almadan mezun olan İlahiyat Lisans Bölümü mezunlarının da bu alanda tezsiz yüksek lisans yapma imkânları oluşturulmuştur. Bu bölümlerin mezunlarının ne kadar iyi yetiştiği konusunda her ne kadar yeterli veri bulunmasa da, bölümün programı ve programın gereği oluşturulan öğrenme ortamları gelişmiş, en azından DKAB öğretmenliği Milli Eğitim Temel Kanununda belirtildiği şekilde bir ihtisas alanı olarak kabul edilmiştir.⁴ Fakat ne yazık ki bu konuda istikrarı yakalamak pek mümkün olmamış, bu alanın öğretmenlerini

---

⁴ Yüksek din öğretimi kurumlarının programları ve bu alandaki öğretmen yetiştirme konusunda bakınız: Halit Ev, Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi Kurumları ve Öğretmen Yetiştirme, Tıbyan Yayıncılık, İzmir 2003.

yetiştiren bölümler eğitim ve ilahiyat fakülteleri arasında git gel yaşamış, sonuçta öğrenci alımının durdurulduğu, ilahiyat öğrencilerine üçüncü sınıftan itibaren devam imkânının verildiği bir uygulama ortaya çıkmıştır. İlahiyat mezunları ise -diğer alan fakülteleri mezunları gibi- pedagojik formasyon sertifika programlarında uygun görülen kontenjan dâhilinde öğretmenliğe müracaat hakkına sahip olabilmışlerdir.

Her ne kadar gerçekleştirilenlerin büyük bir kısmı DKAB dersi öğretmenlerin nitelikli olarak yetişmeleri açısından oldukça önemli adımlar olsa da, ne yazık ki, yeterli olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Çünkü bir alana ait bilgi, beceri ve tutumların oluşabilmesi, günün ihtiyaçlarına cevap verecek programların yanı sıra bu programın amaçlarının gerçekleşeceği öğrenme durumlarının oluşturulmasını gerektirir. Gerek 2005 ve 2007 yıllarında uygulamaya konulan orta ve ilköğretim DKAB öğretim programlarında söz konusu olan gerekse daha önce işaret ettiğimiz günümüz insan becerilerini öğrencilerinin kazanması için öğrenme durumları ve ortamlarını düzenleyecek olan öğretmenin hangi ortam ve şartlarda yetiştiği önemlidir. Bu nedenle derslerin hedefleriyle öğretmen eğitimindeki öğrenme durumları ve yöntemler arasında bir uyumun sağlanması gerekir. Çünkü öğretmen adayları sahip olmaları gereken yaklaşım ve yeterliklerle ilgili uygulamaları görerek ve yaşayarak yetişmemişse sözü edilen hedeflerin gerçekleşmesini beklemek çok fazla iyimser olmayı gerektirir. Bir başka deyişle, yapılandırıcılığı esas alan bir programdan söz ederken böyle bir ortamın sınıf içinde nasıl oluşturulabileceğinin uygulamalarını görmeden mezun olurlarsa, uzun yıllar geleneksel, aktarımcı/gerçekçi paradigmayla ders görmüş olmaları nedeniyle ve bu üniversite yıllarında da devam ettiği için öğretmen olduklarında işledikleri dersler de büyük ihtimalle benzer olacaktır. Onlar kendilerine nasıl öğretilmeleri gerektiğinin “öğretildiği” gibi değil, kendilerine öğretildiği gibi öğreteceklerdir (Dewey I. Dykstra, Jr. 2007: 275 vd.). Kısacası, öğretmen adayları yıllarca anlatım yöntemlerine göre öğrendiklerinden, öğrenmeyi belli olgu, kural ve davranışların ve zamanla geliştirilen tutumların tamamı olarak görmeye devam edecekler ve nihayet bu süreçte öğretmeni, ne öğrenmeleri gerekirse onu söyleyen ve yapan biri olarak gören bir bakış açısı inşa edeceklerdir (Fosnot, 2007: 303). Dolayısıyla böyle bir yaklaşımın kazandırılması isteniyorsa, bunun üniversite programında birkaç derste bu yaklaşımı sunmaktan daha fazla bir şey istediği unutulmamalıdır. (Fosnot, 2007: 315)

3.2. İlahiyat Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması

Dünyamızın çok hızlı bir şekilde küreselleştiği günümüzde vahyin, aklın ve bilimin ışığında İslam'ın dinamik boyutunu öne

çıkarmak bir yeniden yapılanma ihtiyacının olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bunun gerçekleşmesi için çaba sarf etmesi beklenen yegâne kurum olarak görünen İlahiyat Fakültelerinin ise öncelikle kendi yapılanmaları konusunda fikir üretmeleri, çağı okuyabilecek bir yeterlik ve anlayış kazanmaya ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu da ancak bu kurumların İslam'a bakış açılarının değişmesi ve din alanını bilimsel yöntemlerle araştırmaları, geçmişi, hal ve geleceği eleştirel bir yaklaşımla iyi okuyup sağlıklı fikirler üretmelerini sağlayacak yöntemler üzerinde düşünmeleri ile mümkündür ve aynı zamanda mezunlarının istihdam alanlarının çeşitliliğini dikkate almayı gerektirir (Mehmedoğlu, 2004).

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ağırlıklı istihdam alanlarını oluşturan öğretmenlik ve din adamlığı adı altındaki farklı görevlere uygun becerilerin hepsini birden kazanmış olarak mezun olmalarını beklemenin ne kadar doğru bir yaklaşım olduğu bugün tartışmalıdır. Öğretmenlerin günümüz şartlarının gerektirdiği nitelikleri kazanmış profesyoneller olarak yetiştirilmesi meselesi eskiye göre çok daha önemli hâle gelmiştir. Bir başka deyişle çağımızın ihtiyaçlarına uygun bir öğretmen yetiştirme sisteminin nasıl oluşturulacağı önem arz etmektedir ve bu bakımdan İlahiyat Fakültelerindeki düzenlemeleri yakından ilgilendirmektedir. Öğretmen yetiştirme sistemi, eğitim sisteminin dayandığı esaslar ve eğitimdeki gelişmişlik düzeyi kadar, toplumların ekonomik, kültürel, siyasal, sosyal yapıları ve çağdaş gelişmelerden de etkilenir ve sürekli değişiklik gösterir. Değişen bir sistem içerisinde, öğretmenlerin rol ve sorumlulukları, işlevleri de değişir ve yeniden belirlenir. Örnek olarak verilecek olursa; AB ülkelerinde öğretmen eğitimi; öğretmen adaylarının seçimi, hizmet öncesi, işe başlama eğitimi, hizmet içi eğitim ve uzmanlık eğitimi şeklinde dört basamaktan oluşmakta ve bu eğitimin meslekî kariyerin söz konusu dört basamağını da kapsamaması gerektiği kabul edilmektedir. Bu ülkelerde din dersi dâhil olmak üzere tüm dallarda benzer uygulama yapılmaktadır. Dolayısıyla öğretmen eğitimi sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde açık ve dinamik bir sistem olarak kabul edilmektedir.

Bugün mevcut durumda ülkemizde her biri ayrı bir bölüm veya fakülte olan alanlarla ilgili olarak Eğitim Fakültesinde aynı zamanda –ilahiyat alanı hariç- alan eğitimi verilmeye çalışılmasının ne kadar doğru olduğu ve şimdiye kadar edinilen tecrübeyle bunun ne kadar mümkün hâle getirilebildiği çeşitli araştırmalara dayalı olarak cevapları bulunması gereken bir husustur. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa, alan eğitimi veren bölüm ya da fakültelerin işinin de Eğitim Fakültelerinin üzerine yüklenmiş olmasıyla gerçekten ülkenin kaderinde rol oynayacak dal öğretmenlerinin yetiştirilmesi istenilen seviyede başarılabilen midir? Dolayısıyla

Eğitim Fakültelerinin ülkemizin ihtiyacı olan nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesinde oynaması gereken rolün üzerinde tekrar düşünmeye ve yeniden bir yapılanmaya gidilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Aynı şekilde İlahiyat Fakültelerinde bir yandan alan eğitimi, bir yandan da meslek eğitimi vermeye çalışarak, onu da sadece okulda iki yarıyıl haftada 4-6 saatlik bir uygulama yaptırarak din öğretiminin çeşitli branşlarında görev yapacak öğretmenleri ne dereceye kadar nitelikli bir şekilde yetiştirebiliriz? Ya da eğitim, öğretim, iletişim vb. alanlarda herhangi bir eğitim görmeden ve uygulama yapmadan din hizmetleri alanında mezunlarımızın görev yapmalarını beklememiz ne kadar adaletlidir? Kısacası hangi çatı altında yapılırsa yapılsın üniversitede lisans eğitimi verilirken öğretmen yetiştirmek çağın şartlarıyla pek uyuşmamakta, hiçbir zaman tam anlamıyla bir öğretmen eğitimi başaramamaktadır. Lisans eğitimine dayalı olarak öğretmen yetiştirmeye çalışmak hâkimlik, savcılık vb. profesyonel meslek mensuplarının nasıl bir eğitimden geçirildiği düşünülduğünde oldukça tuhaf durmaktadır.

Öğretmenlik mesleği konusunda dile getirilenlerin benzerlerini din hizmetleri alanında - aslında bu alanın bir çalışma konusu olarak ayrıntılı olarak ayrıca ele alınması gerekiyürütülecek görevler için de aynen tekrar etmek mümkündür. Her ne kadar Diyanet İşleri Başkanlığı konunun önemini fark ederek istihdam ettiği elemanları çeşitli hizmet içi eğitimlerden geçirmekte, müftü ve vaiz olacaklar için hâkim ve savcı adayları için söz konusu olan benzer eğitim süreçleri oluşturmakta ise de bu eğitimin yüksek din öğretimi kurumlarıyla entegre edilmesi bir zorunluluktur.

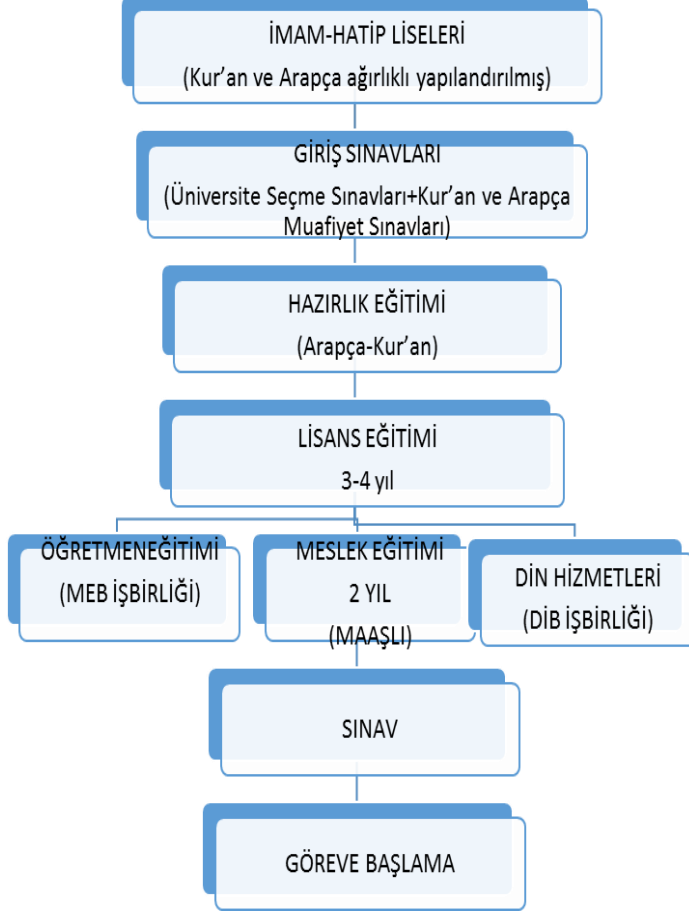
Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak İlahiyat Fakültelerinin, genel öğretmen yetiştirme sisteminde yapılabilecek olan düzenlemelerle birlikte tekrar yapılandırılması ihtiyacı ortadadır. Bunun için İlahiyat, Fen, Fen-Edebiyat, Mühendislik vb. tüm fakülte ve bölüm mezunlarının- bu esnada isteyenlerin 18-20 kredilik öğretmenlik meslek bilgisi derslerini de almalarını sağlayacak şekilde- yeterli alan eğitimini aldıktan sonra yapılacak bir sınavın sonuçlarına bağlı olarak öğretmen eğitimine alındıkları bir sistemin oluşturulması mümkündür. Sınavı kazananların yeterli miktarda ücret almalarına da imkân veren iki yıllık bir sürede ilgili fakülte, eğitim fakültesi ve bakanlığın işbirliğinde nitelikli hale getirilmeleri söz konusu olabilir. Aynı şekilde yüksek din öğretimi kurumlarından mezun olanların, diğer bir istihdam kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı ile işbirliği içerisinde bir eğitime tabi tutularak din hizmetleri alanında görev yapacak profesyoneller haline gelmeleri böylece sağlanabilir.

İlahiyat Fakültelerinin örgün ve yaygın eğitim ile bir bütünlük arz edebilmesi hem öğrenci kaynağı durumundaki İmam-Hatip

Lisesinin programında bir takım düzenlemeler yapmayı hem de fakültenin yapılanması ve programlarının yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir. Bunun için önerilebilecek hususlar şunlardır:

Tablo 1: İlahiyat Fakültelerinin Yapılanma Örneği

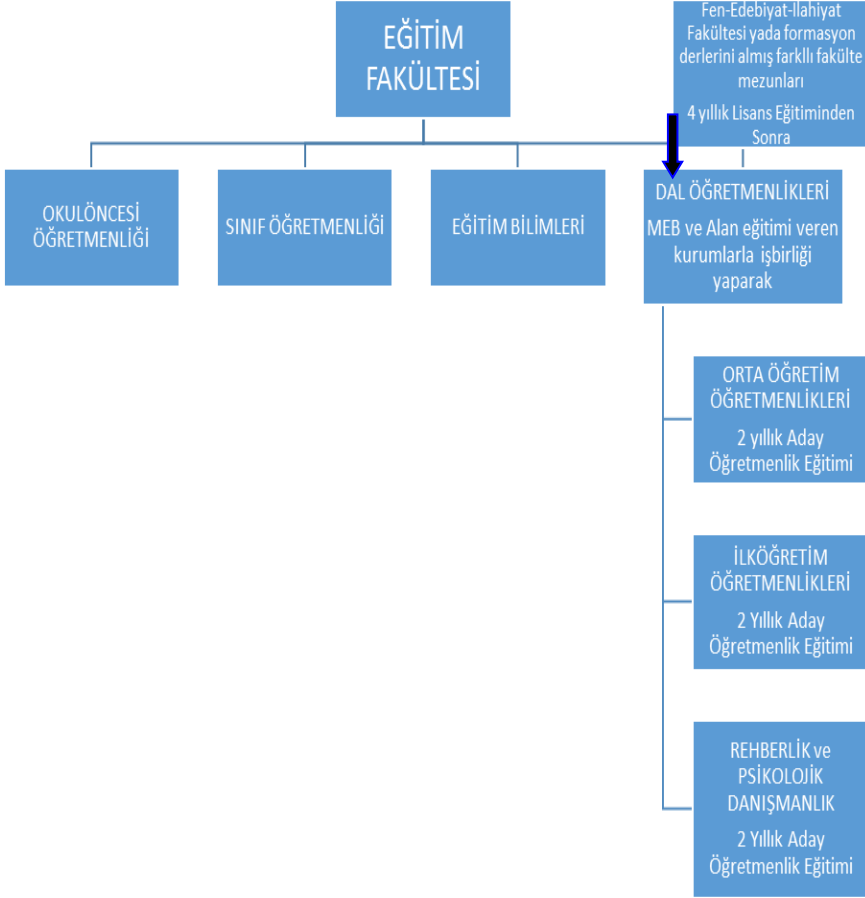

1. İmam-Hatip Lisesi programları ilahiyat eğitimi için öncelikli olarak sahip olunması gereken temel beceriler olan Kur'an ve Arapça öğretimine ağırlık verilmesini sağlamak üzere, orta kısımda Kur'an öğretimi, lise kısımlarında da Arapçanın öğrenilmesinin esas alındığı bir program oluşturulabilir.
2. İmam-Hatip Lisesi dışındaki öğrencilerden ilahiyat öğrenimini tercih etmeyi düşünenlerin liselerde Kur'an ve Arapça konusundaki bilgi ve becerilerini geliştirmelerine seçimlik dersler vasıtasıyla daha fazla imkân sağlayacak tedbirler alınabilir.

3. İlahiyat Fakültelerine girişte genel üniversite sınavının yanında adayların bu fakülte için gereken seviyede Arapça bilgi ve becerisine sahip olduklarını belgelendirebilecekleri muafiyet sınavlar düzenlenebilir. Bu sınavların ÖSYM ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilmesi de mümkündür.
4. Fakülteye girişte Kur'an okuma bilgi ve becerisiyle birlikte gereken ezberleri kontrol edebilecek bir sınav sistemi geliştirilebilir. Bu tür sınavların Diyanet İşleri Başkanlığı ile işbirliği yapılarak da gerçekleştirilmesi, sertifika ile belgelendirilmesi mümkündür.
5. Arapça konusundaki yeterliğini belgelendiremeyenler için düzenlenecek Hazırlık Sınıfı Yabancı Diller Yüksek Okulu bünyesinde ve onunla işbirliği yapılarak gerçekleştirilebilir.
6. İlahiyat Fakülteleri sadece akademik bölümlenmeyi esas almalı, öğrenciler için lisans seviyesinde herhangi bir bölüm oluşturulmamalıdır. Tek tip programla öğrencilerin bir sonraki meslek eğitimi ile ilgili aşamaya hazır hale gelmeleri sağlanarak onların günümüz insanının sahip olması gereken becerileri kazanmasına çalışılmalıdır.
7. Fakültenin programında yer alan dersler üç bölümü de dikkate alacak şekilde belli bir oranda yer almalı, felsefe ve din bilimlerinin ilahiyat eğitimi için önemi ve değeri göz ardı edilmeden bunlar zorunlu, zorunlu-seçmeli ve seçmeli dersler şeklinde kompoze edilmelidir.
8. Öğrencilerin lisans seviyesinde isteğe bağlı olarak öğretmenlik meslek bilgisinden 18-20 kredilik ders almaları sağlanmalıdır. Bu kadar kredilik dersi çeşitli sebeplerle lisans seviyesinde alamamış olanların mezuniyetten sonra sertifika programları yoluyla bu eksiklerini gidermeleri mümkün hale getirilmelidir.
9. İlahiyat Fakültesindeki Arapça ve Kur'an dersleri her defasında baştan başlamak ya da bu konuda var olan bilgileri tekrar etmek yerine sahip olunan becerileri geliştirmeye yönelik olmalıdır.
10. Lisans döneminin ardından yapılacak sınavların neticesine göre öğrenciler MEB veya Diyanet İşleri Başkanlığı ile işbirliği içerisinde yürütülecek olan iki yıl süreli meslek eğitimine alınmalı, bu esnada kendilerine hâkim ve savcı ya da müftü ve vaiz adaylarında olduğu gibi ücret ödenmelidir. Bu eğitimin neticesine bağlı olarak da göreve başlayabilmelidirler.

Sistemle uyumlu olabilmesi için benzer uygulamaların Eğitim, Fen, Fen-Edebiyat vb. kurumlar için de geçerli olmasını sağlamak gerekir. Bu bağlamda genel öğretmen yetiştirme sistemiyle ilgili öneriler şu şekilde ifade edilebilir:

Tablo 2: Eğitim Fakültelerinin Yapılanması ve Öğretmen Yetiştirme Sistemi Örneği

1. Eğitim Fakültelerinin öncelikli olarak okul öncesi öğretmeni ve sınıf öğretmeni yetiştirme işini nitelikli bir şekilde yerine getirebilmesi için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.
2. İkinci adım olarak mevcut haliyle Fen, Edebiyat ve İlahiyat Fakültelerinde karşılıkları bulunan bölümlerin ve programların Eğitim Fakülteleri bünyesinden çıkarılması, dolayısıyla bu fakültelerin alan eğitimi verme yükümlülüğünün sona erdirilmesi gerekir. Böylece öğretmen adaylarının söz konusu fakültelerde ciddi bir alan eğitimi ve bilimsel bir bakış kazanarak Eğitim Fakültelerine/Öğretmen eğitimine gelmeleri sağlanmalıdır.
3. İkinci adımın başarılması halinde Eğitim Fakülteleri öğretmen eğitimi alanında üniversitede geçen hizmet öncesi eğitimi ile hizmet sonrasında yer alan adaylık eğitimi ve hizmet içi eğitimi

basamaklarının verimli bir şekilde yürütülmesi bağlamında alan eğitimi veren kurumlar ile Milli Eğitimi Bakanlığının da işbirliğinde başat bir rol oynayacaktır. Bu durum aynı zamanda lisans düzeyinde alan eğitimi aldıkları sırada öğretmen olmak isteyenlere temel eğitim bilimleri formasyonu kazandırma konusunda zorunlu tutulacak eğitim bilimleri alanına daha fazla ağırlık verilmesini ve bu konuda elemanların yetiştirilmesine katkı sağlayacak şekilde lisansüstü programların yaygınlaşmasını sağlayabilir. Böylece Eğitim Fakülteleri farklı branşlardaki öğretmenlerin yetiştirilmelerinde hem etkin rol alacaklar hem de öğretmen eğitiminde niteliğin artmasına katkı sağlamaları daha da somutlaşacaktır.

4. Öğretmen eğitiminin üniversitelerde lisans düzeyinde gerçekleştirilen kısmına odaklanmak yerine, Avrupa ülkelerine benzer şekilde, aday öğretmenlikle başlayan ve hizmet esnasında da devam etmesi gereken kısmının nasıl yapılandırılabilirliğinin üzerinde durulmasında fayda bulunmaktadır. Çünkü hizmet öncesi eğitim sadece lisanstan ibaret olarak algılandığı sürece, kalabalık sınıflarda, kimi zaman derslik bulmanın bile zorlaştığı üniversite ortamında niteliğin artırılması neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Hizmet öncesinde ücret karşılığı sertifika programları düzenlemek yerine alan eğitiminin de dâhil edilmesiyle geliştirilen bir KPSS sonucunda seçilen öğretmen adaylarını -yeterli miktar ücret de ödeyerek- iyi bir hizmet öncesi eğitime tabi tuttukten sonra okula göndermenin yollarını aramak gerekir. Eğitim Fakülteleri öğretmen eğitimine asıl bu konuda daha fazla katkı sağlayabileceklerdir.
5. Din öğretimi alanının bu bağlamda ele alınarak önerilen şekilde yeni öğretmen yetiştirme sistemine uygun hâle getirilmesi gerekir.

KAYNAKLAR

ÂŞIK EV, Hacer (2011), "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) Öğretmeninin Nitelik ve Mesleki Yeterlikleri", İlköğretim Online, Mayıs 2011, Cilt 10,Sayı 2, 523-538.

AYDIN, M. Şevki (1992), Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonu ve Yeterlikleri, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri.

AYDIN, M. Zeki (1998), İlköğretim İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programındaki Ahlaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi, MEB EARGED, Sivas.

BAŞAR, Hüseyin (1995), Öğretmenlerin Değerlendirilmesi, İkinci Baskı, Ankara: Pegem, Yayın No: 20.

CELEP, Cevat (2000), Eğitimde Örgütsel Adanma ve Öğretmenler, Ankara: Anı Yayıncılık

DEWEY I. Dykstra, Jr. (2007), “Üniversite Öğrencilerine Temel Fizik Öğretimi”, Oluşturmacılık Teori, Perspektifler ve Uygulama, Editör: Catherine Twomey Fosnot, Çeviri Editörü: Soner Durmuş, Nobel Yayın Dağıtım, ss. 255-281, Ankara.

EKİCİ, Yakup (2007), Afyonkarahisar İlinde Görev Yapan Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Tutumları Ve Bu Tutumları Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, AÜ SBE, Ankara.

EV, Halit (2004), “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yöntemler Konusundaki Yeterlikleri İle İlgili Öğretmen Adaylarının Görüşleri”, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı-I, ss. 95-118 Yayına Hazırlayan: Z. Şeyma Arslan, DEM Yayınları, İstanbul.

EV, Halit (2003), Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi Kurumları ve Öğretmen Yetiştirme, Tibyan Yayıncılık, İzmir.

EV, Halit (2008), “Türk Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Yeterlikleri”, Seküler Toplumlarda ve Laik Devletlerde Uluslararası Din Dersi Sempozyumu, Goethe Enstitüsü ve İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.

EV, Halit (2013), “Örgün ve Yaygın Din Eğitiminin Bütünlüğü İçerisinde İlahiyat Fakülteleri” Küreselleşme Sürecinde Din Eğitimi Uluslararası Sempozyumu(28-30 Kasım 2013), Bildiri Kitabı, 390-401, Eskişehir.

FOSNOT, Catherine Twomey, (2007), “Öğretmenler Oluşturmacılığı İnşa Ediyorlar”, Oluşturmacılık Teori, Perspektifler ve Uygulama, Editör: Catherine Twomey Fosnot, Çeviri Editörü: Soner Durmuş, Nobel Yayın Dağıtım, ss. 303-315, Ankara.

İlköğretim DKAB Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu (2006), T.C. MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, ME Basımevi, Ankara.

KAYA, Mevlüt (1998), “Eğitimde Program Geliştirme Sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının Geliştirilmesi İhtiyacı”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, İBAV Yayınları, ss. 227-258, Kayseri.

KORKMAZ, Göksel (2007), İlköğretim İkinci Kademedeki Görev Yapan Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Çalışma Yapraklarını Kullanma Durumları, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri.

MEHMEDOĞLU, Y. (2004). “Dünya Dinleri Kültürü Bölümü- Çok Kültürlü Din Eğitimi Anabilim Dalı”, Türkiye’de Yüksek Din Öğretiminin Sorunları, Yeniden Yapılanması ve Geleceği Sempozyum -16-17 Ekim 2003-Isparta- (Bildiriler-Müzakereler), SDÜ İlahiyat Fakültesi, Yayınları, Isparta.

Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri(2006), T.C.MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara.

ÖZDEMİR, Şuayıp (1998), “Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Durumu”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, İBAV Yayınları, ss. 177-178, Kayseri.

Özel Alan Yeterlikleri İle İlgili Bakanlık Yazısı(2008), T.C.MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara.

PARLADIR, Selahattin (2005), “Aktif Eğitime Geçiş Öykümüz”, II. Aktif Eğitim Kurultay Kitabı, I. Baskı, Dokuz Eylül Yayıncılık, İzmir.

PEKER, Hüseyin (1998), “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metot Sorunu”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, İBAV Yayınları, ss. 259-266, Kayseri.

Probleme Dayalı Öğrenim Oturumları (Hazırlama ve Uygulama Rehberi) (2001), Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi A.D. PDÖ Oturumları İnceleme-Değerlendirme Grubu, Ankara.

